

sababli, kompaniyalar sun'iy intellektni qabul qilishdan tashqari, uni amaliyotga samarali moslashtirish strategiyalarini ishlab chiqishlari zarur.

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot va sun'iy intellektning HRM bilan uyg'unlashuvi kompaniyalar uchun nafaqat ekologik barqarorlik, balki iqtisodiy samaradorlik va innovatsion rivojlanishning yangi bosqichini ham ta'minlaydi. Shunday qilib, AI va yashil strategiyalarni o'zaro uyg'unlashtirish tashkilotlarning kelajakda barqaror rivojlanishini kafolatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. (1993). *O'zbekiston – bozor iqtisodiyotiga o'tishning o'ziga xos yo'li*. Toshkent: O'zbekiston.
2. Abdullayev N., Muminov N. (2020). *Yashil iqtisodiyot asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
3. To'laganov T., Akramov S. (2019). *Sun'iy intellekt va uning iqtisodiyotga ta'siri*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
4. Xodjayev S., Asqarova M. (2021). *Barqaror rivojlanish va innovatsion strategiyalar*. Toshkent: Universitet nashriyoti.
5. Gulomkodiroya , M. S. qizi. (2024). *A STUDY ON VARIOUS E-RECRUITMENT TOOLS AND ITS EFFECTIVENESS FOR RECRUITMENT. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 10(10), 32–34. <https://doi.org/10.54613/ku.v10i10.902>
6. Gulomkodiroya Mamura Saydumarxon qizi. (2024). *A STUDY ON SAFETY MEASURES IMPLEMENTED BY LE ROMA GARDENIA RESORT (VRS INFRA) DURING THE COVID-19 PANDEMIC. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 12(2), 78–84. Retrieved from <https://giirj.com/index.php/giirj/article/view/6446>
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. (2023). Rasmiy hujjatlar portali: <https://president.uz>
8. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi. (2022). *Sun'iy intellektning strategik rivojlanishi va inson resurslari*. Toshkent: Davlat nashriyoti.
9. Jo'rayev Q., Rasulov A. (2018). *Korporativ boshqaruv va raqamli transformatsiya*. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
10. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2023). *Yashil iqtisodiyot ko'rsatkichlari bo'yicha statistik tahlil*. Toshkent: Statistika qo'mitasi nashriyoti.
11. To'rayev O. (2021). *Inson resurslarini boshqarishda innovatsion yondashuvlar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
12. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2022). *Yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha davlat strategiyasi*. Toshkent: Rasmiy hujjatlar to'plami.

BARQAROR SHAHAR TURIZMI VA IQTISODIYOT: EKOLOGIK VA IQTISODIY MANFAATLARNING UYG'UNLIGI.

Ismoilov Botirjon

Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va
iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi
ismoilovbotirjon3@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda shaharsozlik va turistik infratuzilmaning iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi. Turizm infratuzilmasiga investitsiyalar shahar iqtisodiyotiga qanday ta'sir ko'rsatishi, ish o'rinlari yaratish va byudjet daromadlarini oshirish mexanizmlari yoritiladi. Shuningdek, turistik klasterlar, raqamli transformatsiya, yashil infratuzilma va barqaror

rivojlanish tamoyillari asosida shaharsozlik jarayonlarini samarali rejalashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Xalqaro tajriba hamda O'zbekiston sharoitidagi qo'llash mumkin bo'lgan strategiyalar o'rganiladi. Turizm va shahar infratuzilmasi uyg'unligi iqtisodiy o'sishning muhim omili hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Turistik infratuzilma, iqtisodiy ta'sir, barqaror rivojlanish, investitsiyalar.

Kirish: Turizm dunyo iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy shaharsozlik va turistik infratuzilmani rivojlantirish orqali hududlarning investitsion jozibadorligi ortib, iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanish ta'minlanadi. Bugungi kunda dunyo bo'ylab turizmning ahamiyati ortib borayotgan bo'lsa-da, uning samaradorligi ko'p jihatdan infratuzilmaning rivojlanganlik darajasiga bog'liq. Aeroportlar, mehmonxonalar, transport tizimlari, rekreatsion zonalar va boshqa infratuzilma obyektlarining mavjudligi turizm sektorining rivojlanishiga xizmat qiladi. Shaharsozlik va turistik infratuzilmani rivojlantirishga investitsiyalar kiritish nafaqat turistik oqimni oshirishga, balki hududlarning iqtisodiy barqarorligiga ham xizmat qiladi. Turizm infratuzilmasiga yo'naltirilgan sarmoyalar yangi ish o'rinlarini yaratish, kichik va o'rta biznesning rivojlanishi, mahalliy aholining turmush darajasini oshirish kabi iqtisodiy afzalliklarni ta'minlaydi. Shu bois, ko'plab mamlakatlar shaharsozlik siyosatida turizmni rivojlantirishni strategik yo'nalishlardan biri sifatida belgilagan.

Dunyoning rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlari tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, turistik infratuzilma va shaharsozlikni integratsiyalashgan holda rivojlantirish iqtisodiyotga kuchli turtki beradi. Masalan, Singapur, Dubay, Parij va London kabi shaharlarda turizm infratuzilmasi bilan bog'liq loyihalar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlab, turizm sektorini iqtisodiyotning asosiy drayverlaridan biriga aylantirgan. O'zbekiston ham oxirgi yillarda turizm infratuzilmasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib, Samarqand, Buxoro, Xiva kabi tarixiy shaharlarda yirik investitsion loyihalarni amalga oshirmoqda.

Shuningdek, raqamli transformatsiya, yashil infratuzilma va aqlli shahar loyihalari turistik infratuzilmaga zamonaviy innovatsiyalarni tatbiq etish imkonini bermoqda. Smart-city konsepsiyalari, ekologik toza transport tizimlari va energiya tejankor mehmonxonalar kabi loyihalar shaharsozlik va turizmning o'zaro uyg'unligini ta'minlaydi. Kelajakda turizm infratuzilmasiga kiritiladigan investitsiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki atrof-muhitni muhofaza qilish hamda barqaror turizm tamoyillariga amal qilishni ta'minlaydi. Ushbu tadqiqot shaharsozlik va turistik infratuzilmaning iqtisodiy jihatlarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligi, turizm infratuzilmasining mintaqaviy iqtisodiyotga ta'siri hamda xalqaro tajribalar asosida O'zbekiston uchun strategik tavsiyalar ishlab chiqish maqsad qilinadi.

Asosiy qism: Turistik infratuzilma va shaharsozlik o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, har ikkisi ham hududning jozibadorligini oshirish va iqtisodiy o'sishiga xizmat qiladi. Turistik infratuzilma mehmonxonalar, restoranlar, transport tizimlari, madaniy meros ob'ektlari va dam olish maskanlarini o'z ichiga oladi. Ularning mavjudligi sayyohlar oqimini jalb qilish va iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatishda muhim omil hisoblanadi. Shaharsozlik esa turizm infratuzilmasining samarali ishlashi uchun zarur sharoitlarni yaratadi. Shaharlar to'g'ri rejalashtirilsa, transport tizimlari rivojlangan bo'lsa va jamoat joylari qulay bo'lsa, sayyohlar uchun yanada jozibador bo'ladi. Natijada, bu hudud iqtisodiyotining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Turistik infratuzilma rivojlangan mamlakatlarda ish bilan ta'minlashning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mehmonxonalar, restoranlar, transport kompaniyalari va turistik xizmat ko'rsatish markazlari yuz minglab kishilarni ish bilan ta'minlaydi. Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, turizm global ish o'rinlarining 10 foizdan ortig'ini ta'minlaydi.

Turizm infratuzilmasi rivojlangan hududlar xorijiy investorlar uchun jozibador hisoblanadi. Aeroportlar, yirik dam olish maskanlari va zamonaviy mehmonxonalar xorijiy investitsiyalar jalb qilish imkoniyatini oshiradi. Masalan, BAA turizm sektoriga yillik milliardlab

dollar investitsiyalar kiritib, Dubayni dunyodagi eng mashhur sayyohlik markaziga aylantirdi. Turizm infratuzilmasining rivojlanishi mahalliy biznesni ham qo'llab-quvvatlaydi. Restoranlar, hunarmandchilik markazlari, suvenir do'konlari va boshqa xizmatlar turizm bilan bog'liq bo'lib, mahalliy tadbirkorlarning rivojlanishiga turtki beradi. O'zbekiston misolida aytadigan bo'lsak, Samarqand va Buxorodagi milliy hunarmandchilik markazlari nafaqat sayyohlarni jalb qilmoqda, balki minglab kishilarni ish bilan ta'minlamoqda.

Singapur sayyohlik infratuzilmasiga katta e'tibor berib, transport tizimlarini modernizatsiya qilgan. Dubay esa sun'iy orollar, zamonaviy mehmonxonalar va yirik ko'ngilochar markazlar qurish orqali sayyohlarni jalb qilmoqda. Parij va London tarixiy shaharsozlik yondashuvi bilan jahon turizmi markaziga aylangan. O'zbekiston shaharsozlik va turistik infratuzilmani rivojlantirishda xalqaro tajribadan foydalanishi lozim. Xususan, aqlli shahar konsepsiyasi va ekologik turizm tamoyillarini joriy qilish orqali turistik jozibadorlikni oshirish mumkin. Samarqand shahrida amalga oshirilayotgan "Buyuk ipak yo'li" turistik markazi loyihasi shuning yorqin misollaridan biridir.

Aqlli shaharlar turizm infratuzilmasining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar orqali transport tizimlarini boshqarish, mehmonxonalarda aqlli xizmat ko'rsatish va sayyohlarga mobil ilovalar orqali ma'lumot berish kabi imkoniyatlar turizm rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Turizm infratuzilmasini rivojlantirishda ekologik barqarorlikni ta'minlash muhim. Energiya tejovchi mehmonxonalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va ekologik transport tizimlarini rivojlantirish turizmning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi.

O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha yirik loyihalar amalga oshirilmoqda. Samarqand shahrida yirik mehmonxona komplekslari va kongress markazlari qurilmoqda. Buxoro va Xiva esa tarixiy-madaniy meros ob'ektlarini saqlab qolish va ularni sayyohlik markazlariga aylantirish ustida ish olib bormoqda. O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilish muhim. Bu borada davlat tomonidan soliq imtiyozlari, subsidiyalar va preferensiyalar taqdim etilishi mumkin. Shuningdek, turistik klasterlar yaratish va xususiy sektorni jalb qilish orqali turizm iqtisodiyotini mustahkamlash lozim.

Xulosa qismi: Shaharsozlik va turistik infratuzilmaning rivojlanishi zamonaviy iqtisodiyotning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning samarali boshqarilishi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tezis davomida shaharsozlik va turizm infratuzilmasining o'zaro bog'liqligi, ularning iqtisodiyotga qo'shadigan hissasi hamda rivojlanish tendensiyalari tahlil qilindi.

Birinchidan, turizm infratuzilmasining rivojlanishi bevosita investitsiyalar hajmining ortishiga olib keladi. Yangi mehmonxonalar, transport tarmoqlari, madaniy va dam olish maskanlarining barpo etilishi nafaqat sayyohlar oqimini oshiradi, balki mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlarini yaratadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda turizm infratuzilmasi ichki yalpi mahsulot (IYUM) hajmini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Ikkinchidan, shaharsozlikning rejalashtirilgan rivojlanishi shaharning iqtisodiy samaradorligini oshiradi. Samarali transport tizimi, ekologik barqarorlikka yo'naltirilgan loyihalar va zamonaviy infratuzilmaviy yechimlar shaharlarning jozibadorligini oshirib, investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Uchinchidan, xalqaro tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish jarayoni innovatsion texnologiyalarni joriy etishni talab qiladi. Sun'iy intellekt, raqamli xizmatlar va aqlli shaharlar konsepsiyasi turizm xizmatlarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

To'rtinchidan, shaharsozlik va turizm infratuzilmasi o'rtasidagi uyg'unlik mahalliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xususan, tarixiy va madaniy merosni asrab-avaylab, zamonaviy turizm talablariga moslash imkonini beradi.

Beshinchidan, ekologik barqarorlik tamoyillari asosida shaharlarni rivojlantirish turizmni uzoq muddatli iqtisodiy manfaatlar bilan bog'laydi. Yashil iqtisodiyot, ekologik toza transport va barqaror turizm amaliyotlari shaharning iqtisodiy va ekologik muvozanatini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, shaharsozlik va turistik infratuzilmaning uyg'un rivojlanishi zamonaviy iqtisodiyotda muhim ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatlar uchun strategik ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda davlat siyosati, xususiyl sektor ishtiroki hamda innovatsion yondashuvlar muhim rol o'ynaydi. Kelajakda ushbu sohalarni yanada rivojlantirish orqali iqtisodiy barqarorlik va turizmning global miqyosda raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. ADDRESSING MACROECONOMIC STABILITY AND INFLATION: STRATEGIES FOR ANTI-INFLATION AND MONETARY POLICIES BY CENTRAL BANKS. <https://worldejournal.ru/index.php/ajmws/issue/view/25>
2. Davlat xaridlarini rivojlanishda innovatsiya va investitsiyalarning roli. (2025). *International Conference on Multidisciplinary Science*, 3(1), 95-100. <https://www.mjstjournal.com/index.php/icms/article/view/2508>
3. Gulomkodiroya Mamura, & Parizoda Mirboboyeva. (2024). Qishloq taraqqiyotida turizmning roli: Rural turizmning mavjud imkoniyatlari, muammolari va ilg'or tajribalari. *University Research Base*, 760-769. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/213>
4. Gulomkodiroya, M., & Mirboboyeva P. (2024). MEHMONXONA BIZNESIDA XIZMAT KO'RSATISH SIFATINI OSHIRISH STRATEGIYALARI. *University Research Base*, 565-570. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/677>
5. Jo'rayev, U. (2024). MOLIYA SEKTORI TASHKILOTLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI XALQARO TAMOYILLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH. *University Research Base*, 250-254. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/508>
6. Melibayeva G., & Parizoda M. (2024). TURIZM XIZMAT KO'RSATISH SOXASIDA BIZNES PSIXOLOGIYANING TUTGAN ROLI. *University Research Base*, 578-581. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/680>
7. Mirboboyeva P., & Umarov, O. (2024). GASTRONOMIK TURIZMNING TURIZM SOHASIDA TUTGAN O'RNI. *University Research Base*, 552-559. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/675>
8. Mukharramkhon, N., & Parizoda M. (2024). TOURISM AS A TOOL FOR ENGLISH LANGUAGE ACQUISITION. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 120-122. <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1038>
9. Murodova Yoqutxon, & Mirboboyeva Parizoda. (2023). BARQAROR TURIZM VA EKOTURIZM TASNIFI TAHLILI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1(1), 287-289. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.438>
10. Omonjon Umarov, & Parizoda Mirboboyeva Umidjon qizi. (2023). Madaniy meros turizmi: Asosiy tendensiyalar, rivojlanish va muammolar (O'zbekiston va Turkiya misolida). *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 8(8), 78-80. <https://doi.org/10.54613/ku.v8i8.809>
11. Ozodakhon, K. (2024). THE BENEFITS AND DRAWBACKS OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE (ChatGPT) IN EDUCATION. *University Research Base*, 805-808. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/731>
12. Sh.Ruziyev, & M.To'xtanazarova. (2023). O'ZBEKISTONDA SMART TURIZMNI ZAMONAVIY PRINSIPLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH VA BUNDA XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9(9), 3-6. <https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.823>
13. Zaynidinov, Hakimjon. (2020). Digital Image Processing with Two-Dimensional Haar Wavelets. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*. 9. 2729-2734. 10.30534/ijatcse/2020/38932020.